

**The function of Narration Against Pandemics
Based on Kristeva's Theory of Abjection
Case Study: *Decameron***

Maryam Ameli Rezaei ^{*1}

Received: 18/09/2022

Accepted: 19/11/2022

* Corresponding Author's E-mail:
m_rezaei53@yahoo.com

Abstract

Literary text is the hidden narration of moving a human being to the world of imagination. Writing has a refining and healing role in different time periods in either the group riots or personal stresses. Narrative structures are interconnected to the mental structures in a texture of the days and world of author, and include the new narrative and structural skills. Social or natural crises and riots cause the existential crises, and some new styles and structures are arisen from among these riots by upside down of the world and human psyche so that the origin of modern novel, *Decameron*, is resulted from the heart of plaque in the 14th century. The conversation among psyche and context is a refining process arranged in art. As a skillful psychoanalyst in literary criticism theories, Julia Kristeva knows the role of refining the literature and art in modern periods in description, vacation and removal of pollution by word. Work of art organizes a stress in the heart of artist in a symbolic form by creating another world. In this process of word transformation, a generative context concurrently acquires a new identity and structure. Artist's mental structure achieves an adaptive generality of unconscious emotions by writing and removing out what is vice, grief and fear, and the mental structure place together the integrated layers of language and meaning in literary creation by absorption and digestion of dispersed emotions in a correlated appearance. The mystery of creation of the first novel

1. Associate Professor of persian language and literature, Research group of criticism and theory and interdisciplinary studies, Faculty of language and literature, Institute for Humanities and Cultural Studies, Tehran, Iran.
<https://orcid.org/0000-0003-1830-1779>

may be: outflow of rejections and acceptance of disharmonic and incompatible emotions together through a symbolic issue and reasoning network reappeared in a symbolic form. Boccaccio's *Decameron* was a new and innovative narration upon the collapse of social systems due to plague, changing to the leading of modern novel concurrent to the decline of traditions by breaking tradition in style and content.

Keywords: Pandemics, Novel, Abjection, *Decameron*.

1. Introduction

Having suggested his ideas in various majors including lingual system and its classification into the two Semiotic and Symbolic fields, Julia Kristeva (1941), a contemporary philosopher and thinker, has also categorized texts into two "Genoten" and "Phenoten" types of text. On the other hand, he has considered the most profound state of humans as the Abjection. The most prominent examples of it are diseases, and particularly death, under which the subject experiences the fragility of life much more than any other area. In the modern society, the literature and art help authors and readers release themselves from some uneasiness suffering their souls. Kristeva as a psychoanalyst, uses the term of "Nightfall Force" for the literature being equal to the unconscious purge. The literature operates as a cleansing role in the process of acting out, and may augment the soul to the Catharism. In the modern society under which the role of rituals has decreased, the literature is somehow a cleansing ritual. This role refers to the importance of the narration and story -telling as an effective tool to face diseases.

Of the most prominent examples of this narration kind for re-reading the life is the *Decameron* written by Giovanni Boccaccio. The *Decameron* is the first exemplary type of story –telling resulted from a pandemic wave, or in fact as the reaction to the death and abjection process, seeking a given object. The narration serves to the dismissing and ignoring the death. Deep concerns over the plague dragged Boccaccio in to creating a possible and attractive world reconstructing the damaged identity and fearful unfamiliarity of the real world by

using a purging process accompanied with the negation of the corpses, infections and destruction. This reconstruction, brought in a narrative form, led to the creation of a dynamic identity being in contraction with familiar identities redrawing the subject's borders. The horrible abjection and unfamiliarity of the art world would be converted to bright rivers and palaces; the broken, tensional and critical relationships would turn into friendly and intimate relations. The *Decameron* is an endeavor to meet the balance between the internal and external worlds, the imagination and the reality. In the book, the turbulence in the world turns into the calm and stability, the suffer into the knowledge. The division of the book into two parts is another evidence of the split and the resistance of the mind against the reality and the confrontation two spheres: the sphere of the death –silence and that of the life – narration, the narration saves the subject from the danger of impurity and rebuild the borders of the subject. The language rejects the impurity; The resistance to the abjection, in the generative (Genoten) and Semiotic texts, leads to the introduction of a new style in the art. As the plague fades out and the relative peace spreads as the life patterns change, the art patterns such as paintings and literature are affected and face transformation.

Research Questions

The main question of the research is Which consequences do pandemics bear on the literal creations? and may there be an interaction among them principally? What actually happened during Covid 19 Pandemic and reports on it enable us to deduct some conclusions on the relationship between the narrative structures during pandemics.

2. Research Literature

Although there are some articles on the Abjection theory of Kristeva and its application in such novels as " Siavash Story" and " Heyrany" and etc., or some stipulations over the *Decameron* and its similarities with some texts and stories like *A Thousand and One Nights* or *Nafahato-Alons*, or some papers on the pandemic, there was no essay

considering the pandemic and the narrative. As a result, no literature background was found in this field.

3. Methodology

The research method in this article is an analytical-descriptive approach.

4. Conclusion

The mental structure of man has an ever-lasting interaction with its narrative structure. Under the continuous interaction between self and other, the subject is formed through the language and grows in it, creating its borders. The human subject negates the impure other and consider it outside of self. As self is not constant and unidimensional existence, the confrontation between the subject and unconscious darks and mental threats uses the text as an opportunity to form and create new identities through the process of acting out in literal texts. In the semiotic and generative language, the subject retrieves its self, creating a consistency and coordination in the imaginary identity to keep itself away from the impurity.

The narrative and the language prevent me from the collapse, reject the impure issue, but the impurity remains. The impure issue remains around the knowledge and the subject till it enters its consciousness. Affected by the rejection and the attraction of the impure issue, the subject continuously and paradoxically feels their borders are threatened. Being afraid of the collapse, the narration is used as a guarantee for avoiding the collapse. Through the narration, or psychoanalytically as acting the mental suffers out in form of art, the processing of unease matters involving the mentality leads to the explanation, the acting out and making of the subject empty from the impurity by use of the language and words. The representation of self in the narration is not obtained through intellectual and verifiable argument. Conversely, the reconstruction which is based on the imagination through the acting out, purification and rejection of the impure issue within an indicative network of inconsistent emotions, especially in crises leading to public disasters, would result in the disobedience and creation in language and new indications.

دوفصلنامه روایت‌شناسی

سال ۷، شماره ۱۴، پاییز و زمستان ۱۴۰۲، صص ۳۳۴-۳۰۵

مقاله پژوهشی

DOR: 20.1001.1.25886495.1402.7.14.9.4

کارکرد روایت در مقابله با پاندمی براساس نظریه آلوده‌انگاری کریستوا مطالعه موردی: دکامرون

مریم عاملی رضایی*

(دریافت: ۱۴۰۱/۶/۲۷ پذیرش: ۱۴۰۱/۸/۲۸)

چکیده

متن ادبی، روایت پناه بردن آدمی به دنیای تخیل است. نوشتار در برهه‌های زمانی متفاوت، چه در آشوب‌های جمعی و چه در تنش‌های فردی، نقشی پالایشگر و درمانگر دارد. ساختارهای روایی با ساختارهای روانی در بافتی از روزگار و جهان نویسنده هم‌پیوند می‌شود و شگردهای روایی و ساختاری تازه‌ای را رقم می‌زند. بحران‌ها و آشوب‌های اجتماعی یا طبیعی به بحران‌های وجودی منجر می‌شود و با زیر و رو شدن جهان و روان آدمی از دل این آشوب‌ها، سبک‌ها و ساختارهای تازه سر بر می‌کشد، چنان‌که نیای رمان مدرن یعنی دکامرون از دل طاعون قرن چهاردهم زاده شد. گفت‌وگو میان روان و متن، فرایندی پالایشی است که در کار هنری به سامان می‌رسد. ژولیا کریستوا به‌عنوان روان‌کاوی مسلط بر نظریه‌های نقد ادبی، نقش پالایش بخش ادبیات و هنر را در دوران مدرن در تبیین، تخلیه و تهی‌سازی آلودگی از طریق کلام می‌داند. کار هنری تنشی را در درون هنرمند به شکل نمادین و با خلق دنیایی دیگر، به

۱. دانشیار گروه نقد، نظریه و مطالعات میان‌رشته‌ای، پژوهشکده زبان و ادبیات فارسی، پژوهشگاه علوم انسانی و

مطالعات فرهنگی، تهران، ایران (نویسنده مسئول).

*m_rezaei53@yahoo.com

<https://orcid.org/0000-0003-1830-1779>

سامان می‌رساند. در این فرایندِ تبدیل سوژه، هم‌زمان متن زایشی نیز هویت و ساختار تازه‌ای کسب می‌کند. ساختار روانی هنرمند با طرد آنچه پلیدی و اندوه و ترس است از طریق نوشتن به کلیتی سازگار از عاطفه‌های ناخودآگاه دست می‌یابد و ساختار روایی نیز با جذب و هضم عاطفه‌های پراکنده در حضوری همایند و هم‌بسته لایه‌های درهم‌پیچیده زبان و معنا را در آفرینشی ادبی در کنار هم قرار می‌دهد. راز خلق نخستین نمونهٔ رمان مدرن شاید همین باشد: برون‌ریزی طردها و پذیرش عاطفه‌های ناهمخوان و ناسازگار در کنار هم از طریق امر نشانه‌ای و شبکهٔ دلالتی که به‌شکل نمادین بازنمایی می‌شود. دکامرون اثر بوکاچیو در زمان فروپاشی نظام‌های اجتماعی بر اثر طاعون روایتی تازه و بدیع بود که هم‌زمان با فروپاشی سنت‌ها با سنت‌شکنی در سبک و محتوا، پیشگام رمان مدرن شد.

واژه‌های کلیدی: پاندمی، رمان، آلوده‌انگاری، دکامرون.

۱. مقدمه

پاندمی یا دنیاگیری از واژهٔ یونانی pandemoos گرفته شده است و به حالتی از همه‌گیری یک بیماری گفته می‌شود که از مرز چند قاره فراتر رفته باشد. «پان» به معنی همه و «دمو» که در واژه‌های دموکراسی یا دموگرافی هم به‌کار رفته به مردم یا جامعه اشاره دارد (دیویس و لوهم، ۱۳۹۹، ص. ۱۶، مقدمهٔ یزدان‌پور). بشر در طول تاریخ گرفتار بیماری‌ها و همه‌گیری‌های مهلکی بوده است که از شناخته‌شده‌ترین آن‌ها می‌توان آبله، سل، وبا و طاعون را نام برد. طاعون البته نام عامی برای بیماری‌های همه‌گیر بوده است. طاعون آتن از ۴۳۰ تا ۴۲۶ قبل میلاد که حصبه بوده، طاعون آنتونین از ۱۶۵ تا ۱۸۰ میلادی که احتمالاً آبله بوده، طاعون ژوستینین از ۵۴۱ تا ۷۵۰، بیماری مرگ سیاه در سدهٔ چهاردهم که ۷۵ تا ۲۰۰ میلیون نفر را کشت. آنفلوآنزای ۱۹۱۸،

بیماری ایدز و امروزه کرونا. روایت بیماری‌های مسری از سل و تیفوس و مالاریا تا طاعون و آنفولانزا و سهم آن‌ها در بقا یا زوال تمدن‌ها روایتی به درازنای تاریخ است. پرسش اصلی این مقاله آن است که پاندمی‌ها چه تأثیری بر خلق و آفرینش ادبی دارند و آیا اساساً می‌توان رابطه‌ای میان این دو قائل بود؟ آنچه در پاندمی کووید - ۱۹ روی داد و گزارش‌هایی که از کل جهان مخابره شد، به دلیل وجود وسایل ارتباط جمعی در روزگار کنونی چنان حجمی داشت که ما را قادر می‌سازد در ارتباط با ساختار روایت‌هایی که در دوره پاندمی‌ها شکل می‌گیرد، استنتاج‌هایی داشته باشیم. برخی به ویژگی‌های کلی میان پاندمی و روایت اشاره کرده‌اند، مثلاً جریان سه قسمتی پاندمی‌ها: آغاز و ظهور پاندمی، به نقطه اوج رسیدن و فرو نشستن که شباهت آشکاری به الگوی سه‌بخشی روایی ارسطو از نمایشنامه دارد: آغاز، میانه و انجام (ر.ک. دیویس و لوهم، ۱۳۹۹، ص. ۳۷). همچنین روایت‌های مختلف اقتاعی، توجیهی و استعاره‌های مختلفی که در بیان روایت شکل می‌گیرد، مثل شرور (بیماری)، قهرمان (کادر درمان)، چوپان دروغگو (رسانه)، هراس، احتیاط، فاصله‌گذاری اجتماعی و... (همان، ص. ۹۵).

استعاره‌های مرتبط با بیماری از استعاره‌های نظامی چون حمله و نفوذ به بدن، پیروزی و مقاومت بدن، شروع می‌شود و حتی شاهد به‌کارگیری این استعاره‌ها در نظام‌های سیاسی و حکومتی هستیم (ر.ک. سانتاگ، ۱۳۹۳، صص. ۸۶-۸۹). سوزان سانتاگ^۱ در کتاب *ارزشمند بیماری به مثابه استعاره* از استعاره‌های مختلف تمایزگذار بیماری‌هایی چون سل، سرطان، ایدز و انواع بیماری‌های مسری صحبت می‌کند که کارکردشان در جهت طرد و نفی انزجارآور بیماری است. استعاره‌هایی چون کیفر دانستن بیماری و عذاب الهی بودن برای یک قوم در طول تاریخ کاربرد داشته است. از طرفی مخوف‌ترین بیماری‌ها آن دسته‌اند که نه تنها مرگبارند، بلکه بدن را به چیزی

دگرگون می‌کنند که مایه بیگانگی فرد از پیرامون خویش است. بیماری‌های زنده‌ای چون جذام، سیفلیس و وبا، کیفری برای تخطی‌های فردی و عقوبتی برای افسارگسیختگی یک اجتماع تلقی می‌شد. هراس از همه‌گیری در نهایت مسئولیت نهایی بیماری و درمان را برعهده بیمار می‌نهاد و جوامع همواره دنبال یک «دیگری» و «غیر» بودند تا مسئولیت شیوع بیماری را بر گردن او بیفکنند. در فرهنگ‌ها بیماری‌های همه‌گیر مجاز رایجی برای آشوب‌ها و نابسامانی‌های اجتماعی بودند (ر.ک. همان، ص. ۷۰). یکی از چاره‌های مقابله با بیماری همه‌گیر فرار از ناپاکی شهر و ترک آن و پناه بردن به روستاهای خوش‌آب‌وهوا در دل طبیعت بوده است. این فرار به بیرون در بُعد درونی شکلی دیگر می‌یابد: پناه بردن به فضای تخیلی متن ادبی و روایت‌پردازی. در شرایط نایمن وجودی، اضطراب و آشفتگی نویسنده می‌تواند با پناه بردن به جهانی آرام و مطلوب در نوشتار، به‌عنوان واکنشی روانی در برقراری نظم و اعتدال در روایت تا حدی تشفی‌یابد. نفس روایت به گفته تودورف زندگی‌بخش است و تا زمانی که روایت هست، زندگی جریان دارد. اتفاق دیگری که در این بین می‌افتد آن است که آشفتگی و هرج و مرج بیرونی در دنیای تخیلی متن گاه به تغییر در سبک‌ها و ساختارهای ادبی منجر می‌شود؛ امری که در دکامرون اثر بوکاچیو^۲ به‌عنوان اولین نمونه رمان مدرن شاهدش هستیم.

۲. پیشینه پژوهش

در ارتباط با نظریه آلوده‌انگاری کریستوا^۳ و کاربرد آن در متن، چهار مقاله نگاشته شده است. «بررسی داستان سیاوش بر اساس نظریه آلوده‌انگاری کریستوا» از ذوالفقار علامی و فاطمه باباشاهی که داستان سیاوش و ماجرای عشق سودابه به وی با این رویکرد بررسی شده است؛ «تحلیل اسطوره‌ای بینامتنی رمان حیرانی براساس نظریه آلوده‌انگاری

ژولیا کریستوا» از فاطمه زمانی که در آن رمان «حیرانی» اثر محمدعلی سجادی با این نظریه تحلیل شده و نویسنده نتیجه گرفته است برخی شخصیت‌های کهن‌الگویی و اسطوره‌ها در این فرایند نقش دارند؛ مقاله «کاربست نظریه آلوده‌انگاری کریستوا بر شعر دلم برای باغچه می‌سوزد فروغ فرخزاد» از ابراهیم سلیمی کوچی و فاطمه سکوت جهرمی به کاربرد نظریه بر این شعر فروغ می‌پردازد؛ و مقاله «خوانش رمان قاعده‌بازی فیروز زنوزی جلالی بر مبنای نظریه آلوده‌انگاری کریستوا» از حجت‌اله پورعلی و همکاران به خوانش روان‌کاوانه اثر و فرایند جداسازی از مادر و تطهیر و پالایش روح پرداخته است. در ارتباط با دکامرون و بوکاجیو و ترجمه آن مقالاتی کلی در نشریات غیرپژوهشی نگاشته شده که دو مورد به شباهت میان این داستان با هزارویک‌شب پرداخته و یک مورد نیز شباهت مضمون در دکامرون و *نفحات‌الانس* را بررسی کرده است. در مقاله‌ای در نشریه *ادبیات تطبیقی* از علی جهانشاهی افشار، ویژگی‌های زنان در دکامرون با *سندبادنامه* و *کلیله و دمنه* مقایسه شده است.^۴ همچنین در ارتباط با پاندمی، ۸۲ مقاله در پرتال جامع ثبت شده که هیچ‌یک به بحث روایت نپرداخته است. بنابراین در میان مقالات، پیشینه پژوهشی مرتبطی با این بحث یافت نشد.

۳. چارچوب نظری

ژولیا کریستوا، فیلسوف و متفکر معاصر زاده بلغارستان که در فرانسه زندگی می‌کند، در بحث بینامتنیت، ادبیات، فمینیسم، روان‌کاوی و سیاست پژوهش‌های جدی انجام داده است. او با متفکران تأثیرگذار قرن اخیر از جمله اشتراوس^۵، گلدمن^۶، بارت^۷، لکان^۸ و دریدا^۹ مراوده نزدیک داشته، اولین معرفی‌کننده باختین^{۱۰} به جهان غرب و در زمینه سوپژکتیویته^{۱۱}، سوژه بودن و فهم از خود و دیگری در نظریه‌های مختلف ادبی، زبانی و

روان‌کاوی تأثیرگذار است (ر.ک. کریستوا، ۱۳۹۷). کریستوا در نظریهٔ زبانی خود سه مفهوم مهم کورا^{۱۲}، امر نشانه‌ای^{۱۳} و امر نمادین^{۱۴} را مطرح می‌کند. واژهٔ کورا از تعبیر افلاطون در رسالهٔ «تیمائوس» گرفته شده که موقعیت پیش‌زبانی کودک را از بدو تولد تا هنگام زبان‌آموزی با مادر دربر می‌گیرد. حس یکی بودن و عدم تفرد کودک و هویت شکل نیافتهٔ او در دنیایی که هنوز زبان را نیاموخته و دیگران و اشیا را از خود تفکیک نمی‌کند؛ تمامیتی که کودک در آن قرار دارد و خود را با آن یکی می‌پندارد. پس از آن مرحلهٔ آموختن زبان است که کریستوا نظام زبانی را به‌لحاظ فرایند دلالتی به دو بخش امر نشانه‌ای - زبانی که از ناخودآگاهی سرچشمه می‌گیرد و وسیلهٔ بیان احساسات و عواطف است - و امر نمادین - زبان دلالت‌مند خودآگاهی که زبان علم و منطق است - تقسیم می‌کند. بر این اساس متون نیز به دو دسته تقسیم می‌شوند: متون زایشی^{۱۵} و متون ظاهری^{۱۶}. متون زایشی با امر نشانه‌ای و کورا پیوند دارند و در عملکرد محاکاتی زبان خود را آشکار می‌کنند. شعر، روایت داستانی و هر نوع خیال‌پردازی در این حیطه قرار می‌گیرند. اما متون ظاهری وسیلهٔ انتقال خبر هستند و معنا را با کم‌ترین ابهام بیان می‌کنند و زبان در آن‌ها در خدمت ارتباط مستقیم و وسیله‌ای برای انتقال معنای واضح و مستقیم است (ر.ک. مک‌آفی، ۱۳۸۵، صص. ۳۰-۴۶).

به این ترتیب انسان یا کودک انسانی به‌عنوان «سوژه در فرایند» از کورا و دورهٔ پیش‌زبانی به موجودی سخن‌گو از طریق دو وضعیت زبانی نشانه‌ای و نمادین تبدیل می‌شود. کریستوا، سوژکتیویته را در نظامی باز از بده‌بستان‌های عاطفی قرار می‌دهد که انرژی‌های self را در تبادل و در فرایندهای مکرر به گردش وامی‌دارد و از این طریق رفتارها و خودشناسی وی را در این نظام زبانی - رفتاری ترسیم می‌کند. یکی از اساسی‌ترین جریان‌های سوژه در فرایند مفهوم «آلوده‌انگاری»^{۱۷} است. آلوده‌انگاری

حالتی از طرد و واپس‌زنی است که در آن فرد آنچه را برای خود، دیگری می‌شود، واپس می‌زند و به این وسیله مرزهایی برای خود ایجاد می‌کند که البته به دلیل دیدگاه فرایندی کریستوا، همیشه ناپایدار است (همان، ص. ۷۵).

در فرایند تفرد کودک از مادر، طفل ابتدا در تجربهٔ تمامیت (یا به قول کریستوا: کورای نشانه‌ای) غرق است. طفل بدون تصور حد و مرز به دنیا می‌آید و در دنیای پیش‌زبانی مرزهای مجزای خود با دیگری را درک نمی‌کند. اما رفته‌رفته این حد و مرزها شکل می‌گیرد، گسترش می‌یابد و «من» مجزا از «دیگری» خلق می‌شود. این من یا خود به‌عنوان سوژه‌ای مجزا از دیگران، مرزهایی را شکل می‌دهد که کریستوا این فرایند را «آلوده‌انگاری» می‌نامد: فرایند به دور انداختن آنچه که بخشی از خود شخص به نظر می‌رسد، اما به خود او متعلق نیست. آلوده چیزی است که شخص آن را طرد می‌کند و پس می‌زند و تقریباً به شدت از خود می‌راند: شیر ترش‌مزه، استفراغ، نجاست و حتی آغوش گرم و باز مادر. آنچه آلوده شمرده شده است، اصولاً طرد شده اما هرگز به‌کلی برطرف نشده است و در پیرامون وجود شخص، دائماً در مجادله با مرزهای سست خود پرسه می‌زند. آنچه موجب می‌شود که چیزی آلوده شمرده شود اما به سادگی سرکوب نشود، این است که آن چیز تماماً از خودآگاه ناپدید نمی‌شود و به‌صورت تهدیدی هم خودآگاه و هم ناخودآگاه برای خود سالم و دست‌نخورده شخص باقی می‌ماند (مک‌آفی، ۱۳۸۵، صص. ۷۶-۷۷).

آلودگی مرزها را در نظر نمی‌گیرد و در جست‌وجوی سوژه و مفهوم کردن آن برمی‌آید. تمام چیزی که فرد پس می‌زند، از بی‌میلی نسبت به غذا یا هر نوع پس‌زدنی از آنچه متعلق به خود نیست، در عین حال که پس زدن بیگانه و ایجاد مرزهایی برای خود است، از نظر کریستوا نوعی طرد و آلوده‌انگاری خود نیز هست. بیماری‌ها و

به‌ویژه مرگ از مهم‌ترین انواع آلوده‌انگاری است. مهم‌ترین مرز آلوده‌انگاری، حضور یک جنازه است. در اینجا مرز واقعی و آشکار میان زندگی و مرگ، مرگی که به نظر می‌رسد در بدن ایجاد آلودگی و عفونت می‌کند، از بین می‌رود و زمانی که فرد با یک جسد مواجه می‌شود، شکنندگی زندگی را تجربه می‌کند و با مرزی نهایی رودررو می‌شود. جسد، یادآور آلوده این است که من زمانی از هستی دست خواهم شست. یادآور جای دیگری که من آن را ورای اینجا تصور می‌کنم. حضور یک جسد مرزهای خود مرا که از جهان دور مانده از هم می‌درد. از نظر کریستوا، فرهنگ‌ها، آیین‌هایی می‌سازند تا با این تهدید مقابله کنند و شیوه‌هایی برای طهارت و پاکیزگی بیابند. مذاهب نیز به همین سبب شیوه‌هایی برای طهارت و پاکیزگی ابداع کرده‌اند. برخی مذاهب غذاها یا اعمال خاصی را تحریم می‌کنند، اما نه به‌خاطر چیزی که ذاتی آن‌هاست، بلکه به این خاطر که آن‌ها هویت خود یا نظم اجتماعی را تهدید می‌کنند. همچنان که جوامع گسترش می‌یابند و نقش مذهب کم‌رنگ می‌شود، هنر با پیش کشیدن امور آلوده‌ای که برای زایل کردنشان تلاش می‌کند، نقش تطهیر و تهذیب نفس را بر عهده می‌گیرد (همان، ص. ۸۲).

آلوده‌انگاری ترس از دست دادن هویت شخص در دیگری است و این فرایندی موقت در رشد شخص محسوب نمی‌شود، بلکه همواره در سرتاسر زندگی او باقی می‌ماند. در جامعه مدرن، ادبیات و هنر به مؤلف و خواننده کمک می‌کند تا برخی از ناخوشی‌هایی که روحشان را رنج می‌دهد، رها سازند. کریستوا نویسنده یا هنرمند را فردی می‌داند که در استعاره‌پردازی برای دور ماندن از هراس مرگ کامیاب می‌شود و در عوض بار دیگر با نشانه‌ها به زندگی بازمی‌گردد (استل، ۱۳۹۷، ص. ۱۲۳). به نقل از کریستوا، ۱۹۸۲، ص. ۳۸). او در تحلیل و رمزگشایی نشانه‌ها در اثر پروست^{۱۸} اشاره

می‌کند هر چیز وقتی معنا پیدا می‌کند که نویسنده ادراک‌ها و احساس‌هایی را که در بطن آن نهفته‌اند، کشف کند. این ادراک‌ها و احساس‌ها همواره در مجموعه‌ای از ارتباط‌ها گرد می‌آیند که دست‌کم دوسویه‌اند.

داستان از هومر تا بالزاک، سرنوشت خود را می‌نویسد و آن را به کسانی پیشکش می‌کند که سر کردن با این سرنوشت را نوع خاصی از بودن، نوع خاصی از سرکردن با دیگری می‌پندارند. این سرنوشت به ما نشان می‌دهد که شور و عواطف بشری به شکلی وصف‌ناپذیر با جریان نامنتظر وقایع و سختی و زمختی جامعه گره خورده است ... داستان جد را با طنز آمیخت و از دل این موجود تازه تصویری از زمان را شکل داد که قائم به فرد است. فرد دوران مدرن که حیات درونی‌اش با همه جلوه‌های تاریک و روشن اندوه‌بار، شادمانه و طنزآمیزش آن بافه پیوستگی را شکل می‌دهد که رشته سرنوشت اوست (کریستوا، ۱۳۹۹، ص. ۳۶).

کریستوا به‌عنوان یک روان‌کاو تعبیر «نیروی شب‌خیز» را برای ادبیات به‌کار می‌برد که معادل تخلیه ناخودآگاه است. ادبیات در فرایند برون‌ریزی نقشی پالایشی داشته و می‌تواند روان را به تطهیر و پاکی (کاتارسیسم)^{۱۹} برساند. او ادبیات را نوعی پالایش می‌داند، یعنی تلاشی که نویسنده برای دورانداختن آنچه بیگانه و آلوده است، انجام می‌دهد. به همین جهت ادبیات در دنیای مدرن که آیین‌ها کم‌رنگ شده، نوعی آیین تطهیر است.

با گفتن اینکه ادبیات دال ممتاز آلوده‌نگاری است، می‌خواهم خاطرنشان کنم که این نوع از ادبیات یا حتی ادبیات به‌طور کل اصلاً فعالیتی کم‌اهمیت و حاشیه‌ای در فرهنگ ما نیست، بلکه نمود نهایی بحران‌های ما و درونی‌ترین و جدی‌ترین فاجعه‌های ماست. نیروی شب‌خیز آن هم به همین دلیل است ... ادبیات همچنین ممکن است متضمن مقاومتی نهایی نباشد و تنها متضمن افشای امر آلوده باشد.

تبیین، تخلیه و تهی‌سازی آلودگی از طریق سرگشتگی کلام (مک‌آفی، ۱۳۸۵، ص. ۸۶).

کریستوا در علیه/افسردگی ملی به تبیین و تحلیل نیروهایی که به سرپیچی می ۱۹۶۸ در فرانسه منجر شد، می‌پردازد و در تحلیلی روانی - زبانی معتقد است رانه‌ها، رؤیاها و ناخودآگاهی که به شکل سببیت ناخودآگاهانه در سرپیچی‌های جمعی نمود می‌یابد، در فرهنگ و به‌ویژه زبان مهار می‌شود:

وقتی رادیکالیسم رانه مرگ و قدرت تخریب روان‌پریشی بومی را در هر فرد تصدیق می‌کنیم، نباید فراموش کنیم که آدمی موجودی سخن‌گوست، خودی در زبان است که روابط دائمی دارد و با دیگران عهد و پیمان می‌بندد. اما باید نهفتگی جنون را تصدیق کرد و درمورد آن به ممنوعیتی انعطاف‌پذیرتر دست یافت. این هنر روان‌کاوی و هنر هنر است. در اینجا روان‌کاوی و هنر هدف مشترکی دارند (کریستوا، ۱۳۹۷، ب، ص. ۲۵).

۴. کارکرد روایت در برابر امر آلوده: تحلیل دکامرون

با این رویکرد ادبیات و متن زایشی به‌عنوان جایگاهی برای تخلیه و پالایش عواطف محوریت می‌یابد. روایت و زبان نشانه‌ای ادبیات نوعی کارکرد درمان‌گرایانه دارد. این زبان نوعی دینامیسم فعال است و صحنه را علاوه بر دلالت با بازنمایی نمادین برای کیفیتی پیش یا فرازبانی آماده و انرژی‌هایی را فعال می‌کند که روان را درمی‌نوردد و به شکل واژه بیان می‌شود. به شکل کلاسیک و در سنت شفاهی نیز کارکردهای بسیاری از قصه‌گویی و روایت کردن برای دور کردن بلا یا مرگ می‌توان یافت. از قهرمانانی که به دست غول‌ها یا جادوگران اسیر می‌شوند و با گفتن روایت او را آرام و اصطلاحاً خواب می‌کنند تا قهرمانانی که با پاسخ به سؤال یا معمایی از غول پاداش می‌گیرند و

به پیروزی می‌رسند. نمونه شاخص و نمادین روایت به‌مثابه زندگی در برابر مرگ، روایت‌های شهرزاد قصه‌گوست که در جدال با مرگ، هزار شب روایت می‌کند. اگر در جهان پس از رنسانس، کارکرد استعاره غول‌ها و جادوگران را به بیماری‌ها و هراس‌های ناشناخته بشر انتقال دهیم، اهمیت نقش روایت و داستان‌گویی به‌عنوان یکی از واکنش‌های مؤثر در مقابله با بیماری مشخص می‌شود. از بهترین نمونه‌های این نوع روایت برای خوانش دوباره زندگی بی‌تردید دکامرون است که در فضایی اندک پس از طاعون سیاه نگاشته شد.

در اکتبر ۱۳۴۷م، دوازده کشتی ژنوی که از کریمه برمی‌گشتند، طاعون را به همراه خود به شهر ساحلی سسیلی واقع در مسینا وارد کردند. طاعون در مدت سه ماه به قلب اروپا رسید و در عرض یک سال جمعیت آن را به نصف کاهش داد. گرچه کلیت داستان مرگ سیاه مشخص است، تکرار جزئیات خاص آن که به‌ویژه بر روابط اجتماعی قرن چهاردهم سایه افکند، هنوز هم موضوعی قابل‌بحث است. افول سریع درجات اجتماعی، از هم‌پاشی خانواده‌ها، ناتوانی دولت و نظام‌های پیشگیری و بهداشت، فروپاشی کامل روابط انسانی، خاک‌سپاری‌های فاجعه‌بار دسته‌جمعی، غلبه ترس و بی‌تفاوتی نسبت به مرده‌ها یا اشخاص در حال مرگ و از میان رفتن پیوندها و ارزش‌های اخلاقی و اجتماعی، بخشی از این نابسامانی است. طاعون یا مرگ سیاه قرن چهاردهم را سرآغاز رنسانس دانسته‌اند. سرخوشی و اعتمادبه‌نفس مشخصه قرن سیزدهم، دوره‌ای که کلیساهای جامع عظیم اروپا ساخته می‌شدند، جای خود را به عصری پرآشوب سپرد. تنش‌های حاد اجتماعی بین طبقات اقتصادی بی‌اندازه بود. طاعون با قطع تند الگوهای دستمزد و قیمت، سرنوشت طبقات فروتر را بهبود بخشید و کمبود نیروی کار طی سال‌های بعد به افزایش دستمزدها انجامید. همچنین به‌لحاظ

عقیدتی دو فلسفه خوش‌باشی و عزلت‌گزینی که متناسب با واقعیت طاعون بود، رواج یافت. به موازاتی که کلیسا از حل مشکل درمی‌ماند و اقتدارش خدشه‌دار می‌شد، دولت‌شهرها عملاً با سامان دادن به تدفین، قرنطینه، استخدام پزشک و وضع مقررات شهری سبک زندگی جدیدی ایجاد کردند که به رنسانس انجامید (ر.ک. مک‌نیل، ۱۳۹۲، صص. ۲۲۹-۲۳۳).

پس از گذشت تب طاعون و برقراری آرامش نسبی با تغییر الگوهای زندگی، الگوهای هنری نیز تحت‌تأثیر قرار می‌گیرد. در نقاشی تصویرهای عبوس از چهره‌های مذهبی و نقش‌بندی‌های مخوف دیگر با عنوان رقص مرگ مورد توجه قرار می‌گیرد (همان، ص. ۲۲۹). سبک‌های ادبی نیز متأثر از این اوضاع تحول می‌یابد. فرانچسکو پترارک^{۲۰} که از او به‌عنوان نخستین انسان مدرن و پدر رنسانس نام برده می‌شود (ر.ک. دورانت، ۱۳۶۷، ص. ۱۰) در این دوره هم در سبک شعر تغییراتی ایجاد کرد هم با جمع‌آوری نامه‌های خانوادگی و خصوصی و نوشتن مقدمه‌ای بر آن‌ها سبکی تازه در نثر ایجاد کرد. این نامه‌ها که در آن‌ها به تصریح از طاعون به‌عنوان عامل ایجادشان یاد شده است، ضمن اینکه اسنادی معتبر در تاریخ اروپا هستند، گونه‌ای ادبی جدیدی به شمار می‌روند که میراثی در مکاتبات دوستانه است (علوی‌پور و همکاران، ۱۳۹۸، ص. ۵۰). تا پیش از آن سبک نامه‌نگاری به‌عنوان گونه‌ای ادبی مرسوم نبود. پترارک زبانی را برای آثارش انتخاب می‌کند که زیبایی گذشته را به ادبیات مسیحی قرون وسطی بازمی‌گرداند و در نامه‌هایش از سبک سیسرون^{۲۱} تقلید می‌کند. همه کسانی که از زبان زشت و نامطبوع خسته شده‌اند، از جمله بوکاچیو که نه سال از او کوچک‌تر است، به تقلید از او رو می‌آورند (سید حسینی، ۱۳۸۱، ص. ۲۸).

پترارک با بوکاچیو مراوداتی داشت و در نامه‌ها به دوستی آن‌ها پی می‌بریم.^{۲۲} بوکاچیو از سبک پترارک تقلید می‌کرد و به پیشنهاد همو، نخستین بار *ایل‌یاد* و *اودیسه* را به زبان لاتینی ترجمه کرد (بورکهارت، ۱۳۷۶، ص. ۱۸۶). پترارک هم داستان دهم روز دهم کتاب *دکامرون* را ترجمه کرد (بوکاچیو، ۱۳۷۹، ص. ۷، مقدمه قاضی). جوانی بوکاچیو به احتمال زیاد در سال ۱۳۱۳ م. به دنیا آمد. فرزند بازرگانی فلورانسی و معشوقه فرانسوی‌اش که ظاهراً کودکی سختی داشت. در نوجوانی به ناپل رفت، عاشق شد و تحصیلات قضائی را رها کرد. پس از فوت پدر و بازگشت به فلورانس گاهی به کارهای دولتی پرداخت. چندی در شعر طبع‌آزمایی کرد، ولی موفق نبود و به ثبت داستان‌های افواهی که در قهوه‌خانه‌ها می‌شنید، پرداخت. *دکامرون* حاصل این اقتباس‌هاست (بوکاچیو، ۱۳۷۹، مقدمه قاضی).

او پس از طبع‌آزمایی‌هایی در شعر و نثر، به نوشتن سلسله‌داستان‌های خود که برگرفته از ادبیات عامه روزگارش بود، پرداخت. *دکامرون* به معنی ده روز است و از دو بخش کاملاً مجزا تشکیل شده است. مقدمه داستان، که در آن به شرح طاعون و بحران و فروپاشی اجتماعی وسیعی می‌پردازد که سبب نوشتن کتاب است و بخش دوم که ساختار روایی داستان‌های کوتاه را دارد. طرح داستان از گردشی دسته‌جمعی در کلیسای مقدس از هفت بانوی نجیب‌زاده زیبا آغاز می‌شود که قصد دارند برای گریز از طاعون به اطراف شهر بروند و سه جوان هم در نهایت آن‌ها را همراهی می‌کنند. داستان در قصری زیبا با تالارها و سرسراها و خوابگاه‌هایی با نقاشی‌های دل‌انگیز آغاز می‌شود و هریک از افراد جمع، ده روایت در ده شب با موضوعی از پیش تعیین‌شده نقل می‌کنند. موضوعاتی چون نیرنگ و ریای کشیشان، سخاوت و مردانگی، خیانت، عشق‌های پرسوز و گداز، هوسرانی اشراف و... بیشتر این داستان‌ها که هریک به‌طور متوسط در

شش صفحه نوشته شده‌اند، ابداع شخص بوکاچو نیست، بلکه از منابع کلاسیک، آثار نویسندگان شرقی، آثار قرون وسطی و فابل‌های فرانسوی و فولکلور ایتالیا جمع‌آوری شده است (دورانت، ۱۳۶۷، ص. ۳۶). پژوهشگران به تأثیرپذیری این داستان‌ها از هزارویک‌شب هم اشاره کرده‌اند، گرچه برخی هم معتقدند تا قرن هجدهم هیچ ترجمه‌ای از آن به زبان‌های اروپایی وجود نداشته، ولی این امر دلیل محکمی نیست؛ چون ملوانان و بازرگانانی که از ایتالیا به شرق رفت‌وآمد داشتند، سبب انتقال حکایت‌های مشرق‌زمین بوده‌اند (جنتی‌مهر، ۱۳۸۰، ص. ۱۳۲). به هر حال چه در دکامرون و چه در هزارویک‌شب، هدف معینی دنبال می‌شود و روایت در خدمت طرد و فراموش کردن مرگ به کار گرفته می‌شود.

دکامرون پس از انتشار، توفیقی بسیار یافت و بوکاچو را به شهرت رساند و کماکان یکی از شاهکارهای ادبیات جهان به‌شمار می‌رود. استادی نویسنده در بافتن تار و پود قصه‌ها و برانگیختن و ثابت نگاه داشتن کشش داستانی، شخصیت‌پردازی قهرمانان داستان، تشریح مناظر در کنار تشریح شور و جاذبه‌های روانی شخصیت‌ها با نثری زنده و شاعرانه، از ویژگی‌های داستانی اوست. محمد قاضی در مقدمه ارزشمند ترجمه کتاب، از وسعت نظر بوکاچو در وصف دقیق طبقات مختلف اجتماعی، از نجبا و اشراف، بانوان بزرگ و اعیان، پزشکان، صنعتگران، پیشه‌وران، دهقانان، کارگران و به‌ویژه ارباب کلیسا از اسقف‌های بزرگ تا کشیشان شهرها و روستاها که همیشه مورد حمله‌های تند و تیز او هستند، یاد می‌کند و از اینکه انواع عشق در این کتاب از منزّه‌ترین و پاک‌ترین تا جسورانه‌ترین آن‌ها در داستان‌ها در نظر گرفته شده است. وی همچنین استادی نویسنده در وصف حالات روحی در کنار رئالیسم هوشمندانه و ترکیب متعادل آن را می‌ستاید (بوکاچو، ۱۳۷۹، صص. ۱۰، ۱۱، مقدمه). ویل دورانت^{۲۳}

نیز که در تاریخ تمدن فصلی را با عنوان «عصر پترارک و بوکاچیو» نام‌گذاری کرده، نثر کتاب را در پایه‌ای از کمال می‌بیند که هنوز در ادبیات ایتالیا مانند ندارد و می‌نویسد:

این کتاب ساخت و پرداختی کامل دارد و از این نظر حتی بر قصه‌های کنتربری برتری دارد. نثر او گرچه گاهی پیچیده یا آمیخته به صنایع بدیعی است، به‌طور کلی فصیح، محکم، پخته، زنده و مثل نهر کوهساران روشن و روان است. دکامرون کتاب عشق به زندگی است. در خلال سخت‌ترین فاجعه‌ای که در طول هزارسال برای ایتالیا روی داده بود، بوکاتچو جرئت آن را داشت که زیبایی‌ها، طنزها، نیکی‌ها و خوشی‌های زندگی را که هنوز در جهان وجود داشت، دریابد (دورانت، ۱۳۶۷، ص. ۳۸).

اولین نمونه رمان مدرن یا به تعبیری نیای رمان مدرن دکامرون اثر جووانی بوکاچیو محصول این پاندمی و درواقع واکنشی دربرابر فرایند مرگ و آلوده‌سازی است. دکامرون سوگواری جمعی است، سوگواری بر پایان یک جهان و ورود به جهان جدید، رویارویی با عواطف و حس‌هایی که از مرگ و ناتوانی دربرابر آن برآشفته است، چهره‌ای تازه از دورانی خشن و عبوس و بی‌رحم سرشار از کینه نسبت به زندگان و طوفانی جهنمی که همه چیز را درمی‌نوردد. عشق و خویشاوندی و پیوند و ثبات جای خود را به نفرت و ترس و ناامنی و وحشت می‌سپارد و از دل آن دکامرون خلق می‌شود. دکامرون تلاش برای متعادل ساختن درون و بیرون، خیال و واقعیت است. آشفتگی جهان در نوشتار تبدیل به آرامش و ثبات می‌شود و محنت جای خود را به معرفت می‌سپارد. دو بخشی بودن این کتاب هم شاهدهی بر این دوپارگی و مقاومت ذهن در برابر عین و تقابل دو فضا است. فضای خاموشی - مرگ و فضای روایت - زندگی.

۱-۴. تحلیل مقدمه دکامرون

پس از دیباچه کتاب که با شرحی واقع‌نگارانه به زنان جوان خانه‌نشین تقدیم شده است، «آغاز نخستین روز دکامرون» از شرح «طاعون مرگباری» شروع می‌شود که در زمان نگارش کتاب فروکش کرده، اما «خاطره آن برای کسانی که میزان تلفات آن را دیده یا شنیده‌اند، آن همه دردآور است». در همین جا نویسنده به سرعت اشاره می‌کند که این طاعون نمای بیرونی اثر وی را تشکیل و به خواننده اطمینان می‌دهد که در شرح طاعون و درد و رنج ناشی از آن، چند صفحه‌ای بیشتر نخواهد نوشت و پس از آن به شرح شادی و شوری می‌پردازد که داستان وی بر آن پایه شکل گرفته است، مانند کوهی که با شیب تند و ناهموار در برابر مسافران آشکار می‌شود، اما در نزدیکی آن دشتی سبز و خرم گسترده است که زیبایی آن انسان را مجذوب می‌کند و از پس این ناراحتی مختصر بلافاصله حلاوت و لذت خواهد بود (بوکاجیو، ۱۳۷۹، ص. ۱۷). نویسنده سپس به شرح علائم طاعون و «ورم‌های خیارکی»، رواج ناگهانی و گسترده بیماری در بهار ۱۳۴۸م از مشرق‌زمین، استیصال مأموران شهری و پزشکان در کنترل سرایت بیماری و درمان آن، هجوم مردم به کلیساها و درنهایت بی‌ثمر بودن همه تلاش‌ها اشاره می‌کند. سرایت شتابناک و هولناک بیماری که ظرف سه روز فرد مبتلا را نابود می‌کرد و حتی لوازم باقی‌مانده از فرد هم سبب انتقال بیماری به نزدیکانش می‌شد، وحشت گسترده‌ای را در شهر ایجاد می‌کند و بر این اساس مردم را در مواجهه با بیماری به چهار دسته تقسیم می‌کند:

پرهیزگرایان: گروهی به زندگی درویشی و چشم‌پوشی از هرچه زاید و غیرضروری است روی آوردند و در خانه‌هایی مجتمع و منزوی شدند که درنهایت قناعت از طعام

در دسترس استفاده می‌کردند و از ارتباط با بیرون خانه اجتناب می‌کردند و هیچ خبری هم از خارج خانه و بیماری نمی‌گرفتند.

خوش‌باشان: گروهی دیگر به باده‌گساری آشکار و عیش و نوش و ول گشتن در شهر و لودگی و مسخره‌گی روی آوردند. «و خندیدن به غم‌انگیزترین حوادث را به زعم خود مؤثرترین دارو علیه چنین مرض کشنده‌ای» دانستند و چنان رو به لهو و لعب و باده‌گساری آوردند که در خانه‌های خصوصی خالی که افرادش فوت کرده بودند، و به‌صورت اموال عمومی درآمده بودند داخل می‌شدند و در آنجا مسکن می‌گزیدند.

اعتدال‌گرایان: نه همچون گروه اول کناره گرفته و نه همچون دسته دوم راه افراط می‌پیمودند. از هر چیز به حد کفایت تمتع می‌بردند و به جای آنکه در خانه باشند آزادانه در حول و حوش آن می‌گشتند و گل و گیاه یا ادویه خوشبو را استفاده می‌کردند و معتقد بودند با استشمام آن عطرها مغز را از گند محیط محفوظ نگاه خواهند داشت. کوچ‌کنندگان: مطمئن‌ترین تضمین را در ترک دیار می‌دانستند و زادگاه و خانواده و اموال منقول و غیرمنقول را ترک و به شهرستان‌های همجوار یا حومه شهر فلورانس رفتند (ر.ک. همان، صص. ۲۰، ۲۱).

نویسنده فضای وحشت‌بار طاعون و سرایت بیماری و ازمیان رفتن آداب و مناسبات معمول را با جزئیات شرح می‌دهد:

شهروندان از یکدیگر می‌گریختند و هیچ‌کس را پروای همسایه خود نبود. دیدارهای بین اقوام بسیار نادر و آن هم دورادور بود. فاجعه چنان وحشتی در دل مردان و زنان انداخته بود که برادر، برادر را ترک می‌گفت، عمو، برادرزاده را، خواهر، برادر را و حتی اغلب اوقات زن، شوهر را. چیزی که بسیار ناگوار و به زحمت باورکردنی بود این بود که پدران و مادران از رفتن به عیادت فرزندان خود

و کمک کردن به ایشان سر باز می‌زدند، چنان‌که گفتی آن فرزندان از آن ایشان نیستند (همان، ص. ۲۲).

حجم بسیار مرگ‌ومیر سبب آشفتگی و ازمیان رفتن سنت‌ها و آداب، به‌ویژه آداب سوگواری شد. تشییع جنازه‌های اشرافی متوقف شد و «در عوض اغلب نعش‌ها با مسخره‌گی و لودگی عده‌ای بدرقه می‌شد که تقوای ذاتی خود را از یاد برده بودند». در این اوضاع عده‌ای «رجالۀ گورکن از طبقات پست بودند که نام «عضو متوفیات» بر خود می‌نهادند و خدمتشان به ازای مزد بود» (همان، ص. ۲۳). اینان تابوت را به نزدیک‌ترین کلیسا حمل می‌کردند و جنازه را بدون ادای مراسم مناسب دینی در اسرع وقت در گوری خالی می‌گذاشتند و بر آن خاک می‌ریختند. در این میان مردم خرده‌پا هر روز هزار هزار بیمار می‌شدند و می‌مردند. گاه بر شوارع عام و گاه در خانه‌هایشان که با بوی عفونت لاشۀ گندیده خویش، دیگران باخبر می‌شدند (همان، ص. ۲۴). شهر ویران و بناهای عالی آن نیز متروکه و خالی از سکنه شد. بیماری از ماه مارس تا ژوئیه آن سال چنان گسترش یافت که بوکاچیو بنابر اخبار مؤثق شمار درگذشتگان در شهر را بیش از صد هزار تن می‌داند (همان، ص. ۲۶).

شبکه معنایی استعاره‌های برساخته در این مقدمه عبارت است از:

- ورود بیماری به عنوان یک دیگری و امر آلوده از مکانی دیگر (مشرق‌زمین)؛
- بیماری مسری به مثابه تاوان گناهان و استغاثه و طلب بخشش جمعی؛
- آشوب‌های اجتماعی - اقتصادی و ازمیان رفتن قراردادها و آیین‌های زندگی جمعی و روزمره؛
- برابری و ازمیان رفتن طبقات اجتماعی در برابر مرگ؛
- شیوه‌های چندگانه مقاومت و رویارویی با مرگ.

شیوه نویسنده در مقابله با این هراس و هجوم، روایت است و از اینجا وارد اصل داستان می‌شود.

۲-۴. تحلیل اصل داستان

ماجرا از حضور هفت زن جوان مؤمن خردمند و اصیل و زیبا آغاز می‌شود. این زنان که در کلیسای محترم سانتا ماریا نوولا مشغول عزاداری هستند پس از خواندن ادعیه مذهبی دور هم جمع می‌شوند و تصمیم می‌گیرند شهری را که مرگ و بیماری در آن شیوع و گسترش یافته است ترک کنند و به روستاهای اطراف بروند. در این حین سه جوان که نسبتی هم با برخی از این بانوان دارند، به تقاضای آنان با ایشان همراه می‌شوند. آنان از شهر خارج می‌شوند در قصری بر فراز تپه‌ای که دهلیزها و تالارها و اتاق‌های متعدد دارد و در حول و حوش کاخ نیز چمن‌زارهای سبز و خرم و باغ‌های باصفایی با چاه‌های آب خنک هست، سکنی می‌گزینند. این ده نفر مقرر می‌کنند هر کدام در هر روز مسئول تدارکات باشند و هر شب هریک ده قصه برای دیگران تعریف کند. زندگی اشرافی آنان که شامل مراسم سرو غذا و موسیقی و رقص و آواز در کاخ و به نوعی متأثر از فضای کاخ‌های مشرق‌زمین و داستان‌های هزارویک‌شب هم هست، نوعی فرار به سوی آسودگی، زندگی و نعمت در برابر فضای تلخ و دهشت‌بار و آلوده‌ای از طاعون و مرگی است که همه‌جا را فرا گرفته است. پناه بردن به این فضای رؤیایی و اشرافی با آنچه نویسنده در مقدمه از فضای اجتماعی توصیف کرده است، تقابلی آشکار دارد. بخشی از این قصه‌ها از قصه‌های عامیانه آن زمان که در میان مردم شایع بود یا در قهوه‌خانه‌ها و کافه‌ها بیان می‌شد، برآمده است. این روایت‌های شفاهی و عامیانه گاه اقتباس‌های مستقیمی از آثار نویسندگان باستان یا معاصر است. مثلاً داستان دوم روز هفتم از آپوله^{۲۴} نویسنده لاتینی مقتبس است. یا داستان «خوراک دل» (روز

چهارم، قصه نهم) شرح حال گیوم دوکابستان شاعر محلی است. ماجرای «انتقام ملکه» (روز دوم، قصه هشتم) نیز تقریباً با همه جزئیات آن اقتباس از یک رمان شهرستانی اثر آرنود ویدال^{۲۵} است. برخی مفاهیم مشابه در داستان‌های شرقی و هزارویک‌شب هم وجود دارد. البته موارد نزدیکی متن‌ها متعدد است، ولی سهم تقلید هر چقدر هم زیاد باشد، شیوه بیان و جریان نقل قصه‌ها دلیلی انکارناپذیر بر ابتکار و اصالت آن‌هاست (ر.ک. بوکاپیو، ۱۳۹۷، ص. ۵، مقدمه قاضی).

همچنان که فضای واقعی اطراف نویسنده، دستخوش آشوب و بی‌نظمی، آلوده و سرشار از وحشت است و مرزهای طبیعی، اجتماعی، عاطفی و جسمانی جابه‌جا می‌شود در نقطه شکننده مرزهای فروریخته، شاهکاری ادبی خلق می‌شود. این شاهکار، نتیجه پیکار با هویت‌های شکننده و درهم‌ریخته، سرگردانی سوژه‌ها، ترس، جدال، آلوده‌نگاری بیرون و پناه بردن به مرزهای خودی است. هم‌زمان با تغییر طبقات اجتماعی و سست شدن مرزها، نهادها و سنت‌ها در اثر اپیدمی در دکامرون نیز انتقادات به اعیان و اشراف و شرح ریاکاری آنان، ناتوانی و ریاکاری نهاد کلیسا و افشای حيله و نیرنگ این طبقه، شرح هوس‌بازی و عشق‌های دروغین، زیرکی و سرخوشی‌های رندانه و فضای خوش‌باشی و شادمانی حاکم بر کتاب، همه به نوعی گریز از قدرت مهیب آلودگی و مرگ است. چنان‌که کریستوا می‌نویسد امر آلوده هرگز ازین نمی‌رود. آلودگی همچنان حول خودآگاهی باقی می‌ماند تا به سوژه آسیب برساند و مرزهای او را پیوسته تهدید می‌کند. ترس از فروپاشی، سوژه را همواره هوشیار نگاه می‌دارد. دو بخشی بودن داستان دکامرون بیانگر درهم‌فروفتگی مرزهای این دو بخش است که در عین حال سبب تهدید و تضمین یکدیگرند. نگرانی عمیق از طاعون، نویسنده را به خلق جهانی ممکن و جذاب می‌کشاند که هویت خدشه‌دار شده و غرابت دهشتناک

دنیای بیرون را در فرایندی پالایشی با نفی آلودگی جنازه‌ها و عفونت و نیستی بازسازی می‌کند. این بازسازی در قالب روایت‌گویی و تداوم آن در ده شب، به خلق هویتی پویا و در تبادله با هویت‌های خودی منجر می‌شود که مرزهای سوژه را مجدداً بنا می‌کند. آن غرابت و آلودگی دهشتناک در دنیای هنر، به قصرها و نهرهای روشن تبدیل می‌شود و روابط ازهم‌گسسته خشن، بحرانی و تنش‌زا به روابط عاطفی دوستانه و مهرورزانه تبدیل می‌شود. روایت‌گویی، سوژه را از خطر آلودگی حفظ می‌کند و مرزهای او را مجدداً بنا می‌کند. زبان، آلودگی را واپس می‌راند و در متن زایشی و زبان نشانه‌ای، مقاومت در برابر آلودگی به خلق سبکی جدید در هنر می‌انجامد.

۵. نتیجه

ساختار روانی انسان با ساختار روایی او، در بده بستان و تعامل دائمی قرار دارند. سوژه در زبان شکل می‌گیرد، رشد می‌کند و مرزهای خود را بنا می‌کند. سوژه انسانی در تعاملی دائمی میان خود - دیگری، دیگری آلوده را نفی، انکار و بیرون از خود فرض می‌کند. از آنجا که خود، هرگز ثابت و یک‌وجهی نیست در فرایند برون‌ریزی در متن ادبی، جدال میان سوژه و تهدیدهای روانی و تاریکی‌های ناخودآگاهی، متن را به جایگاهی برای شکل‌گیری و خلق هویت‌های نو تبدیل می‌کند. در زبان نشانه‌ای و متن زایشی، سوژه مجدداً خود را بازیابی می‌کند و نوعی انسجام و هماهنگی در هویت خیالی حاصله ایجاد می‌کند تا از امر آلوده برکنار بماند.

روایت و زبان من را از فروپاشی می‌رهاند، امر آلوده را دفع می‌کند، اما آلودگی از بین نمی‌رود. امر آلوده همچنان حول آگاهی و سوژه باقی می‌ماند تا به خودآگاهی او وارد شود. سوژه در دوگانگی طرد و جذب امر آلوده، مرزهای خود را به‌طور متناقضی پیوسته در تهدید می‌بیند. ترس از فروپاشی، روایت را به‌عنوان تضمینی برای ویران

نشدن مرزها، به کار می‌گیرد. پردازش ناخوشی‌هایی که روان را درگیر می‌کنند در قالب روایت به تعبیری روان‌کاوانه، برون‌ریزی ناخوشی‌های روح در قالب هنر به تبیین، تخلیه و تهی‌سازی سوژه از آلودگی از طریق کلام و زبان می‌انجامد. بازنمایی من در روایت از طریق استدلال قابل اثبات و حکم عقلانی به دست نمی‌آید، بلکه بازسازی مبتنی بر تخیل از طریق برون‌ریزی و وآلایش و تهذیب امر آلوده در شبکه‌ای دلالتی از عاطفه‌های ناسازگار و ناهمگون به‌ویژه در شرایط بحرانی مصیبت‌های همگانی به نوعی سرپیچی و خلق در زبان و دلالت‌های تازه می‌انجامد.

پی‌نوشت‌ها

1. Susan Sontag (1933-2004)
2. Giovanni Boccaccio (1313-1375)
3. Julia Kristeva (1941)
۴. ر. ک. علامی، ذوالفقار، و باباشاهی، فاطمه (۱۳۹۶). بررسی داستان سیاوش بر اساس نظریه آلوده‌انگاری کریستوا. پژوهش زبان و ادبیات فارسی، ۱۵ (۴۶)، ۱-۲۶.
- زمانی، فاطمه (۱۳۹۸). تحلیل اسطوره‌ای بینامتنی رمان حیرانی براساس نظریه آلوده‌انگاری ژولیا کریستوا. ادبیات عرفانی و اسطوره‌شناسی، ۱۵ (۵۴)، ۱۳۵-۱۶۱.
- سلیمی کوچی، ابراهیم، و سکوت جهرمی، فاطمه (۱۳۹۳). کاربست نظریه آلوده‌انگاری کریستوا بر شعر «دلم برای باغچه می‌سوزد» فروغ فرخزاد. جستارهای زبانی، ۵ (۱)، ۸۹-۱۰۶.
- پورعلی، حجت‌اله، فرهمند، رویین‌تن، و باقری، نرگس (۱۳۹۲). خوانش رمان قاعده بازی فیروز زنوزی جلالی بر مبنای نظریه آلوده‌انگاری کریستوا. مطالعات داستانی، ۲ (۲)، ۲۶-۳۹.
- جهانشاهی افشار، علی (۱۳۹۴). بررسی تطبیقی ویژگی‌های زنان در «دکامرون» با «سندباد نامه» و «کلیله و دمنه». ادبیات تطبیقی، ۷ (۱۳)، ۳۳-۵۷.
5. Leo Strauss (1899-1973)
6. Lucien Goldmann (1913-1970)
7. Roland Barthes (1915-1980)
8. Jacques Lacan (1901-1981)
9. Jacques Derrida (1930-2004)

10. Mikhail Bakhtin (1895-1975)
11. Subjectivism
12. Chora
13. semiotic
14. symbolic
15. genoten
16. phenoten
17. abjection
18. Marcel Proust (1871-1922)
19. catharsism
20. Francesco Petrarca (1304-1374)
21. Cicero

۲۲. از نامه پترارک پیر به بوکاچیوی جوان: «دوست عزیزم تو پاره‌ای از وجود من هستی. اول جنبه‌ای از هنر و سپس شخصیتت را برای منی آشکار ساختی که تصمیم به عاشق شدن به او را گرفته بودی ... تو برای من صحنه شاعرانه رویارویی آرکادیوس شاه با آنچیسس را در زمانی که گفت: ذهنم برای خطاب قرار دادن و گرفتن دست او در آتش جوانی سوخت، به یاد می‌آوری». در اینجا شاعر عشق بوکاچو نسبت به خود را با عبارات ویرژیل که رنگ و بوی کلاسیک به دوستی آن‌ها می‌دهد، بیان می‌کند (علوی‌پور و همکاران، ۱۳۹۸، ج. ۲، ص. ۶۶).

23. Will Durant (1885-1981)
24. Apulee (180-125)
25. Arnoud Vidal

منابع

- برت، ا. (۱۳۹۷). *کریستوا در قابی دیگر*. ترجمه م. پارسا. تهران: شونند.
- بوکاچیو، ج. (۱۳۹۷). *دکامرون*. ترجمه م. قاضی. تهران: انتشارات مازیار.
- بورکهارت، ی. (۱۳۷۶). *فرهنگ رنسانس در ایتالیا*. ترجمه م.ح. لطفی. تهران: طرح نو.
- پورعلی، ح.، فرهمند، ر.، و باقری، ن. (۱۳۹۲). خوانش رمان قاعده بازی فیروز زنوزی جلالی بر مبنای نظریه آلوده‌انگاری کریستوا. *مطالعات داستانی*، ۲ (۲)، ۲۶-۳۹.
- جنتی‌مهر، ح. (۱۳۸۰). *دکامرون*، ذکر جمیل قاضی. *کتاب ماه ادبیات و فلسفه*، ۴۹، ۱۳۲-۱۳۵.

- جهانشاهی افشار، ع. (۱۳۹۴). بررسی تطبیقی ویژگی‌های زنان در «دکامرون» با «سندبادنامه» و «کلیله و دمنه». *ادبیات تطبیقی*، ۷ (۱۳)، ۳۳-۵۷.
- دورانت، و. (۱۳۶۷). *تاریخ تمدن، رنسانس (جلد ۵)*. ترجمه ص. تقی‌زاده و ا. صارمی. تهران: سازمان انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی.
- دیویس، م.، و لوهم، د. (۱۳۹۹). *پاندمی، مردم و روایت*. ترجمه ا. یزدان‌پور. تهران: مؤسسه مطالعات فرهنگی و اجتماعی.
- زمانی، ف. (۱۳۹۸). تحلیل اسطوره‌ای بینامتنی رمان حیرانی براساس نظریه آلوده‌انگاری ژولیا کریستوا. *ادبیات عرفانی و اسطوره‌شناختی*، ۱۵ (۵۴)، ۱۳۵-۱۶۱.
- سیدحسینی، ر. (۱۳۸۱). *مکتب‌های ادبی*. ج ۱. تهران: نگاه.
- سانتاگ، س. (۱۳۹۳). *بیماری به مثابه استعاره*. ترجمه ا. کیانی‌خواه. تهران: حرفه نویسنده.
- سلیمی کوچی، ا.، و سکوت جهرمی، ف. (۱۳۹۳). *کاربست نظریه آلوده‌انگاری کریستوا بر شعر «دلم برای باغچه می‌سوزد» فروغ فرخزاد*. *جستارهای زبانی*، ۵ (۱)، ۸۹-۱۰۶.
- علامی، ذ.، و باباشاهی، ف. (۱۳۹۶). *بررسی داستان سیاوش براساس نظریه آلوده‌انگاری کریستوا*. *پژوهش زبان و ادبیات فارسی*، ۱۵ (۴۶)، ۱-۲۶.
- علوی‌پور، س.م.، و همکاران (۱۳۹۷). *دوستی در تاریخ اندیشه سیاسی غرب*. دو جلد. تهران: روزنه.
- کریستوا، ژ. (۱۳۹۷). *خودم را می‌سفرم (خاطرات، مصاحبه با ساموئل دوک)*. ترجمه ت. گرکانی. تهران: قطره.
- کریستوا، ژ. (۱۳۹۷). *علیه افسردگی ملی (اوگفت، سریچی)*. ترجمه م. پارسا. تهران: شوند.
- کریستوا، ژ. (۱۳۹۹). *مارسل پروست و ادراک زمان*. ترجمه ب. برکت. تهران: دمان.
- مک‌آفی، ن. (۱۳۸۵). *ژولیا کریستوا*. ترجمه م. پارسا. تهران: نشر مرکز.
- مکنیل، و. ه. (۱۳۹۱). *طاعون در تمدن و تاریخ*. ترجمه م. بیگدلی‌خمسه. تهران: وستا.

References

- Alami, Z., & Babashahi, F. (2018). Story of Siavash in Shahnameh Based on Julia Kristeva's Theory of Abjection. *Research in Persian Language and Literature*, 46, 1-26. [in Persian]
- Alavipour, S. M., et al. (2018). *Friendship in the History of Western Political Thought*. Two Volumes. Rozaneh. [in Persian]
- Barrett, E. (2018). *Kristeva Reframed*. [*Kristeva Reframed: Interpreting Key Thinkers for the Arts*]. Translated by Mehrdad Parsa. Shavand. [in Persian]
- Boccaccio, G. (2018). *Decamerone*. Translated by Mohammad Ghazi. Maziar. [in Persian]
- Burckhardt, J. (1997). *Renaissance Culture in Italy*. [*Die Kultur der Renaissance in Italien*]. Translated by Mohammad Hasan Lotfi. Tarhe No. [in Persian]
- Davis, M., & Lohm, D. (2020). *Pandemics, Publics, and Narrative*. Translated by Ismail Yazdanpour. Institute for Social and Cultural Studies. [in Persian]
- Durant, W. (1988). *The Story of Civilization, The Renaissance* (Volume V). Translated by Safdar Taghizadeh & Abutaleb Saremi. Islamic Revolution Publishing and Education Organization. [in Persian]
- Jahanshahi Afshar, A. (2016). Comparative Study of Women Characters in "Decameron" and "Sindbad" and "Panchatantra". *Comparative Literature*, 13, 33-57. [in Persian]
- Jannti Mehr, H. (2001). Decameron, Mention of Jamil Ghazi. *The book of the Month of Literature and Philosophy*, 49, 132-135. [in Persian]
- Kristeva, J. (2018a). *I travel myself (Memories: Interview with Samuel Duke)*. [*Je Me Voyage: Memoires: Entretiens avec Samuel Dock*]. Translated by Tofan Garkani. Qatreh. [in Persian]
- Kristeva, J. (2018b). *Against National Depression (she said, defiance)*. [*Revolt, she said*]. Translated by Mehrdad Parsa. Shavand. [in Persian]
- Kristeva, J. (2020). *Marcel Proust and the Sense of Time*. Translated by Behzad Barekat. Daman. [in Persian]
- McAfee, N. (2006). *Julia Kristeva*. Translated by Mehrdad Parsa. Markaz. [in Persian]
- McNeill, W. H. (2012). *Plague in Civilization and History*. [*Plagues and peoples*]. Translated by Manouchehr Bigdali Khamse. Vasta. [in Persian]

- Pourali, H., Farhmand, R., & Bagheri, N. (2014). A Critical Reading of "Ghaedeye Bazi", a Novel by Firouz Zenouzi Jalali, Based on Julia Christeva's Theory of Abjection. *Fiction Studies*, 2, 26-39. [in Persian]
- Salimi Kouchi, E., & Sokout Jahromi, F. (2014). Application of the Analytic Approach of the Theory of the Abjection in "I am concerned for the garden" by Forough Farokhzad. *Language Related Research*, 1, 89-106. [in Persian]
- Seyed Hosseini, R. (2002). *Literary Doctrines*. Volume 1. Negah. [in Persian]
- Sontag, S. (2014). *Illness as Metaphor*. Translated by Ehsan Kianikhah. Herfeye Nevisandeh. [in Persian]
- Zamani, F. (2019). Mythical-Intertextual Analysis of "Heyrani"; Based on Julia Kristeva's Theory of Abjection. *Mytho-Mystic Literature*, 54, 135-161. [in Persian]